

San Glormu

WIEHED MILL-AQWA KITTIEBA LATINI NSARA

IL-BIČČA l-kbira ta' l-istejjer tal-letteratura Latina jqisu lil Aulus Gellius bħala l-ahħar wiehed fil-lista tal-kittieba Latin: li jistgħu jissejħu klassiċi. Dan ma jfissirx li wara l-kittieb li semmejna ma nkitibx Latin iżjed. Inkunu aktar qrib is-sewwa kieku nġhidu li n-“Noctis Atticae” ta' Aulus Gellius huwa l-ahħar xogħol tal-letteratura Rumana u mhux tal-letteratura Latina għaliex il-Latin baqa' jinkiteb għal erbatax-il mitt sena wara l-mewt ta' Aulus Gellius. Izda l-letteratura Latina li nkitbet wara Gellius hija magħżula mil-letteratura latina klassika u magħrufa bl-isem ta' **Letteratura Latina Nisraniġa**.

L-aqwa tliet kolonna li fuqhom hija mibnija l-letteratura Latina Nisraniġa huma Sant Ambrog, San Glormu u Stu. Wistin.

San Glormu tweled minn familja Nisraniġa tat-tajjed ġewwa l-belt ta' Stridone fis-sena 340 A.D. Sa miun ċkunitu Glormu trabba u tgħalliem fi hdan il-Knisja Kattolika. Meta kellu xi għoxrin sena, Glormu mar Ruma fejn temm l-istudju tal-grammatika u tar-rettorika taħt it-tmexxiġa tal-magħruf għalliem Aelius Donatus. Minn Ruma baqa' sejjer fil-belt ta' Treviri, li dak iż-żmien kienet wiehed miċ-ċentri ewlenin tat-tagħlim fl-Imperu tal-Punent u hemmhekk iż-żagħżuġ Glormu medd għonqu għall-ewwel darba għat-tagħlim tat-Tejoloġija.

Minn Treviri Glormu reġa' lura lejn Aquileia li kienet qrib belt twelidu u hemm flimkien ma' xi żgħażaġ oħra hbieb tiegħu beda jgħix hajja axxetika bhala hħlas għal xi żmien li kien għadda b'daqsejn nuqqas ta' hsieb fil-ftit snin li kien dam Ruma.

Meta kellu madwar it-tlieta u tletin sena, jiġifieri fis-sena 373, Glormu xtaq hħafna jsiefer lejn il-Lvant bil-hħsieb li jagħmel pellegrinaġġ sa Ġerusalem. U hekk għamel, izda meta wasal fil-belt ta' Antjokja kellu jħalli hħesrem il-hħsieb tal-pellegrinaġġ minħabba marda li ġiet fuqu meta daħal fil-belt li semmejna. Wara ftit taż-żmien li għadda f'Antjokja, Glormu għażel li jqatta' ftit snin fid-deżert ta' Kalkide li jahbat fuq il-fruntiera tas-Sirja. F'dan id-deżert huwa għadda tliet snin waħdu, imbiegħed mill-għaġha tad-dinja u għex hajja ta' eremita. F'dan iż-żmien iż-żagħżuġ studjuż u hħabrieki xehetha għall-istudju

tal-Lsien Lhudi — biċċa xogħol, li kellha twasslu aktar 'il quddiem biex jaqleb il-Bibbja Ebrajka għal-Latin.

Izda minhabba n-nuqqas ta' ftehim bejn it-tejloġi fil-belt ta' Antjokja, Glormu kellu jhalli d-deżert u jarga' lura lejn il-belt Sirjaka. Hawnehkk iż-żagħżuġ irċieva l-Ordni Sagri minn idejn l-Isqof Antjokjan Pawlinu. Minn Antjokja l-qassis żagħżuġ mar iżur Kostantinopli, fejn iltaqqa' ma' Gregorju minn Nazjanzu u ha xi tagħlim minn ghandu.

Minn Kostantinopli Glormu reġa' lura lejn Ruma fejn għamel hbiberija mal-Papa San Damasu, li sejjahlu biex jiehu sehem fis-sinodu li tlaqqa' fis-sena 382. Minn dik is-sena, il-Papa hatar il-Glormu bhala segretarju tiegħu u hekk baqa' sal-mewt tal-Papa. Kienet ukoll griet ix-xniegħa li Glormu kellu aktarx ikun mahtur bhala l-Vikarju ta' Kristu wara Damasu. F'ierba' snin li għadda Ruma, Glormu kien il-mexxej spiritwali ta' għadd ta' nisa Rumani nobbli, fosthom Marcella, Paula u bintha Eustochium. Wara l-mewt ta' Damasu u l-ħatra ta' San Livju bhala suċċessur tiegħu, Glormu ġedded ix-xewqa qadima tiegħu li jmur iġhaddi l-aħħar snin ta' ħajtu fil-Palestina. Fis-sena 385, flimkien ma' Pawla u bintha Eustochium, Glormu telaq minn Ruma lejn il-Lvant. Wara li waqfu ftit l-Eġittu, il-pellegrini baqgħu sejrjn lejn l-Art Imqaddsa u fis-sena 386 waslu Betlem, fejn qatgħu li jibqgħu joqogħdu. F'Betlem Pawla bniet monasteru u hallietu taht it-tmexxija ta' Glormu u tliet kunventi għannisa li baqgħet tmexxi hija stess. Dawna l-għaqdiet reliġjużi taht it-tmexxija għaqlija ta' San Glormu u ta' Santa Pawla saru ċentri ta' studju u hawn Glormu kien iġhaddi bosta żmien iġhallem.

Għalkemm kien Nisrani tajjeb, Glormu kien baqagħlu ġibda kbira għal-letteratura pagana. Naqraw f'waħda mill-ittri tiegħu kif ma sata' bl-ebda mod jinfired mill-kotba tiegħu meta telaq għal kollox iejn il-Lvant. Ighidilna li biex jaqra lil Cicero, kien ta' spiss iġhaddi jiem sajjem. Darba deherlu li kien ittiethed quddiem it-Tribunal tal-Haqq t'Alla u meta kien mistoqsi x'kien, huwa wieġeb li kien Nisrani. Hawnehkk sama' t-twegiba harxa: "Mentiris, Ciceronianus es, non Christianus" ("Qieghed tghid kelma b'ohra, inti Ciceronian u mhux Nisrani").

Filwaqt li ma' hbiebu kien kollu hlewwa, ma' l-eretiċi u ma' l-egħdewwa tal-Knisja Glormu kien tassew aħrax u ma kien iħalliha lil ħadd.

Fost l-aqwa xoghlijiet ta' San Ġlormu aħna nsibu għadd ta' hajjiet ta' eremiti. F'dawn il-kotba, miktubin bi stil sempliċi u mexxej. Ġlormu żied fil-hajjiet ta' l-ewwel eremiti bosta episodji immaġinarji. Kiteb dwar il-hajjiet tal-kittieba Nsara f'"De Vins Illustribus". Kiteb ukoll bosta ittri polemiki u traduzzjonijiet mill-Grieg. Iżda x-xogħol monumentali li kabbar l-isem ta' San Ġlormu huwa t-traduzzjoni tal-Bibbja. Kif għidna, Ġlormu kien beda jistudja l-Ebrajk meta kien fiċ-ċerżert ta' Kalkide u f'Bet-lem żied jissokta f'dan l-istudju li kien beda bosta snin qabel.

Huwa kien diġà għamel traduzzjoni Latina tal-Kitba tar-Rabta l-Ġdida mill-Grieg. Issa huwa xtaq li jaqleb fil-Latin il-kotba tar-Rabta l-Qadima. U xewqtu seħhet tassew għax mhux biss lesta l-Bibbja kollha bil-Latin iżda kiteb ukoll xi flieta u sittin ktieb ta' kommenti dwar il-Kotba Mqaddsa. Għall-ewwel it-traduzzjoni ta' San Ġlormu ma kinetx milqugħa tajjeb, iżda maż-żmien inteħaraf is-siwi tagħha, hekk li saret revizjoni tagħha fi żmien il-Papa Klement VIII u l-lum, magħrufa bħala l-"Vulgata" hija t-traduzzjoni awtorizzata mill-Knisja Kattolika. Il-Latin ta' San Ġlormu huwa mlewwen hafna, għani fil-għażla tal-k'iem, varjet u mexxej u fiħ bosta kwotazzjonijiet u użi klassiċi.

San Ġlormu miet fi xjuħitu fit-30 ta' Settembru, 420, fiż-żmien ta' l-invażżjonijiet tal-barbari.